

Fıkıh

Abdullah KAHRAMAN*

FEDAKÂRLIKTA ZİRVE İNSAN: ŞEHİT

* Dr.

Fotoğraf: Mustafa SARI

Yer: Mute Şehitliği, Cafer-i Tayyar Hazretlerinin Kabri

Şehit Kimdir?

Aslında şehit, yaptığı fedakârlık, bağışladığı değer ve Allah katında erdiği derece itibarıyla tarifi imkânsız bir makâmın sahibidir. Yine de İslâm âlimleri şehîdi değişik ifadelerle tarif etmeye çalışmışlardır. Bu tariflerin ortak ve kapsamlı ifadesine göre şehit, en kıymetli varlığını en yüce değerler uğrunda fedâ eden müstesnâ varlıktır.

İnsanlar için en önemli değer candır. Dünyada insanın katlandığı pek çok meşakkat canını korumak ve varlığını devam ettirmek içindir.

Yüce dinimizin temel hedeflerinden biri de, insanın canını korumak ve sağlıklı yaşamasını temin etmektir. Dini korumak, nesli korumak, malı korumak gibi hedefler bundan sonra gelir. Bütün bunların korunması sağlıklı bir insanın varlığına bağlıdır. İşte şehit en kıymetli varlığı olan canını din, vatan ve millet gibi mukaddesât uğruna feda edebilen bir insandır. Şehîdin makâmını insanların takdir etmesi mümkün değildir.

Bunun içindir ki şâir şöyle demiştir:

*Ey şehit oğlu şehit iste-
me benden makber;*

*Sana âgûşunu
açmış duruyor
Peygamber!*

*Filen
şehit olan-*

lar yanında şehit olma niyeti taşıyanlar ve samimiyetle bunu arzulayanlar da şehit sayılır. Hz. Peygamber bu durumu şöyle ifade etmiştir: “Şehitliği gönülden arzu eden bir kimse, şehit olmasa bile sevabına nâil olur”.¹ “Bütün kalbiyle şehit olmayı arzu eden kişiyi Allah, yatağında ölse bile, şehitler mertebesine ulaştırır.”²

Şehîdin Allah Katındaki Yeri

Şehit Allah nazarında diri hükmündedir. Çünkü o rabbinin kendisine bahşettiği nimetleri ve mânevî hazzı sonsuza kadar tadacaktır. Aynı zamanda onun hâtırası asla unutulmayacaktır. Diriler yürüdükleri toprakların altında şehitlerin bulunduğu bilincini taşıyarak hareket ettikçe şehitler hep diri ve diriltici olacaktır. Yine şairin hatırlattığı gibi:

*Bastığın yerleri toprak diye-
rek geçme tanı.*

*Sen şehit oğlusun incitme ya-
zıktır atanı!*

Kur'ân bize şehitlerin Allah
katındaki yerini şöyle anlatır:

*“Allah yolunda öldürülenleri
ölüler sanmayın. Aksina onlar
diridirler. Rableri katında rızık-
landırılmaktadırlar.”³*

*“Allah yolunda öldürülenle-
re ölüler demeyin. Aksine onlar
diridirler. Fakat sizler bunu bile-
mezsiniz.”⁴*

*“Kim Allah ve Resûlüne itaat
ederse, işte bunlar Allah'ın ken-
dilerine nimet verdiği peygam-
berler, sıddıklar, şehitler ve iyi
kullarla beraber olacaklardır.”⁵*

Hz. Peygamber'e on yıl hiz-
met etme bahtıyarlığına eren
Hz. Enes b. Mâlik'in naklettiği-
ne göre, Hz. Peygamber şehîdin
üstünlük ve mertebesini şöyle
ifade etmiştir: *“Cennete giren
hiçbir kimse, yeryüzündeki her
şey kendisinin olsa bile dünyaya
geri dönmeyi arzu etmez. Sade-
ce şehit, gördüğü aşırı itibar ve
ikram sebebiyle tekrar dünyaya
dönmeyi ve on defa şehit olmayı
ister.”⁶*

Şehitliğin Çeşitleri

Yüce dinimiz İslâm çok önem
verdiği bir mertebe olan şehitli-
ğin kapsamını geniş tutmuştur.
Şehit olmak için sadece savaş
meydanında düşmanlar tarafın-
dan öldürülmek şart değildir. İn-
sanları derinden yaralayan öyle
ağır çaresiz ve insan gücünün

tükendiği acı durumlar vardır ki,
bu duruma maruz kalan insan-
lara da şehitlik pâyesi verilmiştir.
Böylesine acılı ve çâresiz du-
rumlara maruz kalanlara şehitlik
pâyesi verilmesinin temel amacı
bunları onora etmek ve yakın-
larına tesellî vermektir. Sevgili
peygamberimiz değişik vesi-
lelerle söylediği hadislerinde
şehitlik mertebesine erecekler
arasında şunları zikretmiştir:

*“Şehitler beş kısımdır: Bulaşıcı
hastalığa yakalanan, ishale tutu-
lan, suda boğulan, göçük altında
kalan ve Allah yolunda savaşır-
ken şehit olandır.”⁷*

Hz. Peygamber sahâbeye:
“Siz kimleri şehit sayıyorsunuz?”
diye sordu. Sahâbiler:

-Ey Allah'ın Resûlü! Kim Al-
lah yolunda öldürülürse o şehit-
dir, dediler. Peygamberimiz:

*“Öyleyse ümmetimin şehit-
leri oldukça azdır.”* buyurdu.
Sahâbe:

-O halde kimler şehittir, ey
Allah'ın Resûlü! Dediler. Resûl-i
Ekrem:

- *“Allah yolunda öldürülen şe-
hittir; Allah yolunda ölen şehittir;
bulaşıcı hastalıktan ölen şehittir;
ishalden ölen şehittir; boğularak
ölen şehittir.”* buyurdu.⁸

Cennetle müjdelenen on
sahâbiden biri olan Ebu'l-A'ver
Saîd b. Zeyd b. Amr b. Nüfeyl'in
naklettiğine göre Hz. Peygamber
şöyle buyurmuştur:

*“Malı uğruna öldürülen şehit-
tir; kanı uğruna öldürülen şehit-*

*tir; dîni uğruna öldürülen şehittir;
ailesi uğruna öldürülen şehittir.”⁹*

Hadislerde şehitlik mertebe-
si alanlar anlatılırken beş ilâ on
arasında sayılar verilmektedir.
Mesela bunlara ilâveten, yana-
rak ölenler, karnında çocukla
ölenler, yol kesenler tarafından
öldürülenler de şehit sayılmıştır.
Terör olaylarına kurban gidenle-
ri de bu kısımda saymak gerekir.
İlk bakışta bu hadisler arasında
zıtlık varmış gibi görülse de du-
rum öyle değildir. Çünkü Hz.
Peygamber, eğitim metodunun
bir gereği olarak, şehitlik kapsa-
mına girecek hususların hepsini
aynı anda değil, yeri geldikçe
saymıştır.

Bu hadislerden hareketle İs-
lâm âlimleri şehitleri üç kısma
ayırışlardır:

1. Hem dünya, hem de âhi-
ret ahkâmı itibariyle şehit sayı-
lanlar. (Dünya ve âhîret şehîdi).

Bunlar Allah yolunda sava-
şırken düşmanlar tarafından
öldürülenlerdir. Zulüm görerek
öldürülen Müslümanlar da bu
kısmı dâhildir. Savaş meyda-
nında şehit olanlar kanlı elbise-
leriyle defnedilirler. Bu elbiseler
onların hem kefeni, hem de im-
tiyaz nişânesi ve ibâdet eseri sa-
yılır. Bunlar yıkanmazlar. Fakat
Hanefî mezhebi âlimlerine göre
cenaze namazları kılınır.

2. Sadece âhîret hükümle-
ri bakımından şehit sayılanlar.
(Âhîret şehîdi).

Bu grupta yer alanlara dün-
ya hükümleri bakımından şe-

Cafer bin Ebi Talib Hazretlerinin Kabrini Ziyaret

hit muâmesi yapılmaz. Fakat âhirette şehit sevabı alırlar. Yani bunların cenazesi yıkanır ve kefenlenir. Bunların şehit hükmünde olmaları, yakalandıkları amansız hastalıklar karşısındaki çâresizlikleri, su ve sel baskını, toprak kayması veya deprem gibi tabîî âfetlere karşı koyamamaları ve başlarına gelen bu felakete göğüs gerip şükretmeleri sebebiyledir.

3. Sadece dünya hükümleri bakımından şehit sayılanlar.

(Dünyâ şehîdi).

Savaşta kaçarken veya çapulculuk yaparken veya ganimetten bir şeyler aşırken öldürülenler bu kısma dâhildir. Bunların gerçek yüzü ve niyeti bilinmediğinden insanlar bunları şehit zanneder. Bunların durumunu ancak Allah bilir ve âhirette de hiçbir sevap alamazlar. Fakat kefenlenerek veya kanlı elbiseleriyle yıkanmadan defnedilirler.

Şehitlik Günahları Affettirir mi?

Ebû Katâde'nin naklettiğine göre Resûlullah bir gün ashabın arasında ayağa kalkarak, onlara Allah yolunda cihadın ve Allah'a imanın amellerin en üstünü olduğundan bahsetti. Ashâbdan bir kişi ayağa kalkarak:

-Ey Allah'ın Resûlü! Eğer ben Allah yolunda öldürülürsem, bu şehitlik, günahlarıma keffâret olur mu, ne dersiniz? Diye sordu. Bunun üzerine Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

*"Evet, eğer sabrederek, karşılığını sadece Allah'tan umarak, cepheden kaçımsızın Allah yolunda öldürülürsen, günahlarına keffâret olur. Ancak borçların bunun dışındadır."*¹⁰

Bu hadise göre şehîdin kul hakkı ile ilgili olmayan günahlarını Allah affeder. Ancak birine borcu varsa bunun ödenmesi gerekir.

Dipnot

- 1- Müslim, *Sahîh*, İmâre, 156.
- 2- Müslim, *Sahîh*, İmâre, 157; İbn-i Mâce, *Sünen*, Cihâd, 15.
- 3- 3/Âl-i İmrân, 169.
- 4- 2/Bakara, 154.
- 5- 4/Nisâ, 69.
- 6- Buhârî, *Sahîh*, Cihâd, 21; Müslim, *Sahîh*, İmâre, 109; Tirmizî, *Sünen*, Fezâilü'l-cihâd, 13, 25.
- 7- Buhârî, *Sahîh*, Cihad, 30; Müslim, *Sahîh*, İmâre, 164; Tirmizî, *Sünen*, Cenâiz, 65.
- 8- Müslim, *Sahîh*, İmâre, 165; İbn Mâce, *Sünen*, Cihâd, 17.
- 9- Ebû Davud, *Sünen*, Sünnet, 29; Tirmizî, *Sünen*, Diyât, 21.
- 10- Müslim, *Sahîh*, İmâre, 117.